

Een radicale levensstijl Lukas 3.7-18

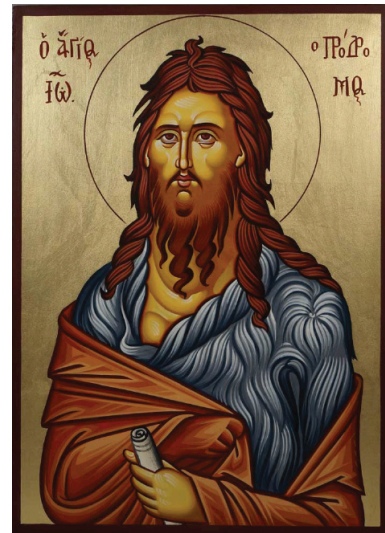
Rev Dr Jos M. Strengholt

Heliopolis 2012, 2015; Arnhem-Nijmegen 2018

Vorige week hebben we gekeken naar het leven van Johannes de Doper om aanwijzingen te vinden voor de manier waarop wij ons kunnen voorbereiden op de komst van de Heere. We zagen hoe belangrijk het is om te bidden en het Woord van God te overdenken en te verwerken, en hoe dringend het nodig is om tijd en ruimte te creëren om door Zijn Woord naar God te luisteren: stille tijd en een stille plaats. We zagen ook dat een voortdurende houding van bekering belangrijk is. Steeds opnieuw moeten wij ons leven aan God toevertrouwen.

Vandaag zagen we in de lezing uit het Evangelie van Lukas dat de gemeente van Johannes de Doper steeds voller werd. De mensen kwamen in grote aantallen naar hem toe. Maar de preken van Johannes waren bepaald niet de klassieke boodschap van een cursus „Hoe laat ik mijn gemeente groeien?”

De mensen kwamen naar Johannes in een echte Adventsstemming. Ze hadden hoge verwachtingen. Het was een vreugdevolle tijd waarin men uitzag naar een nieuw werk van God in deze wereld. Net zoals wij ons in deze weken bezighouden met de vraag hoe wij ons kunnen voorbereiden op onze ontmoeting met God.

De komst van de Messias — dat was de verwachting van Johannes en ook van ons, en dat is goed nieuws! Goed nieuws? Als je naar Johannes luistert, klinkt het helemaal niet zo goed!

De mensen kwamen in grote aantallen. En wat doet Johannes?

1. Verandering wordt gevraagd

Johannes noemt de mensen een addereengebroed. Dat is niet bepaald vriendelijk! En in plaats van een gastvrije, laagdrempelige gemeente te zijn, begint hij met hun motieven ter discussie te stellen.

Bekering, zegt Johannes, is niet alleen een verandering van wereldbeeld — dat is de belangrijkste betekenis van bekering — maar er is ook een verandering van levensstijl nodig! Johannes zelf was het voorbeeld van die verandering. Zijn kleding paste niet bij de mode van zijn tijd. Zijn voedsel kwam niet uit Michelin-sterrenrestaurants. Hij trok zich terug uit het boze rijk van machtsspelletjes en het gebruiken van andere mensen voor je eigen doeleinden.

„Aanvaard de status quo van deze wereld niet,” was zijn boodschap, „maar leef anders.” Hij verkondigde het niet alleen, hij leefde het ook. En wanneer ik dit verkondig, verkondig ik het ook aan mezelf. Ook ik moet het leven.

Johannes haalde scherp naar hen uit — duidelijk met enig inzicht in de werking van het menselijk hart. „Wij zijn Joden,” dachten de mensen die voor de doop kwamen. „Met ons zit het goed tussen God en ons. Heeft God niet grote beloften aan Abraham gedaan? Zijn wij niet zijn kinderen? God kan toch niet zonder ons? Wij zijn onvervangbaar!”

Waarom kwamen zij dan naar de gemeente van Johannes? Voor een mooi, heilig moment? Voor een zegen? Voor bemoediging?

Johannes maakt twee dingen duidelijk. Onze religieuze achtergrond maakt voor God geen verschil. Lutheranen, katholieken, baptisten, anglicanen? Nou en? Het is niet genoeg en het is ook niet zo belangrijk. God kan zelfs uit deze stenen kinderen van Abraham verwekken, zo zei Johannes tegen de Joden die naar hem toe kwamen om gedoopt te worden. Misschien wees Johannes daarbij wel naar de stenen langs de oever.

Ja, God had geweldige beloften gedaan aan het nageslacht van Abraham. Maar als die zonen van Abraham God niet gehoorzamen, hebben zij geen toekomst. En God kan anderen, zelfs deze heidense „stenen”, maken tot kinderen van Abraham. Paulus schrijft daar ongeveer vijftig jaar later uitvoerig over in zijn brieven aan de Galaten en de Romeinen.

De Joden van die tijd geloofden dat God een soort voorkeursregeling voor Israël had: Hij zou alle volken volgens één maatstaf oordelen, maar Israël volgens een andere.

Johannes maakte duidelijk dat er bij God geen raciale bevoorrechting bestaat. En wij kunnen daaraan toevoegen: ook geen kerkelijke of denominationale bevoorrechting. Dat is één belangrijke zaak die Johannes duidelijk maakt.

Onze afkomst helpt ons niet. De manier waarop onze ouders ons hebben opgevoed, brengt ons niet vanzelf bij God. Natuurlijk is het goed om op te groeien in een goed gezin en in een goede gemeente, maar wat dan? God heeft kinderen, maar geen kleinkinderen.

De juiste theologie — de verandering van ons wereldbeeld — en de juiste rituelen — zoals de doop — zijn voor God nutteloos als ze niet gepaard gaan met een vernieuwde levensstijl.

En dat is het tweede punt dat Johannes benadrukt. De enige manier om God te behagen is een veranderd wereldbeeld, gecombineerd met een veranderd leven dat uit dat nieuwe wereldbeeld voortvloeit.

De juiste theologie is van het allergrootste belang en rituelen zijn heel belangrijk. Maar als zij niet gepaard gaan met een leven waarin God wordt verheerlijkt, zegt Johannes het niet bepaald vriendelijk, maar wel heel duidelijk: dan zijn wij zo nutteloos als droog hout dat alleen nog geschikt is om verbrand te worden.

Niet bepaald vriendelijk, Johannes!

2. Drie groepen mensen

Maar er waren ook veel mensen die goed reageerden. Drie groepen mensen kwamen naar Johannes en zij stelden allemaal de juiste vraag: „Wat moeten wij dan doen?” Wat wij doen — dát is waar het christelijke leven over gaat.

Dat doet niets af aan het belang van geloof en religieuze handelingen zoals de doop en het Heilig Avondmaal. Maar het punt van ons geloof en van ons religieuze leven is wat wij doen in ons dagelijks leven.

De eerste groep bestond uit de mensen in het algemeen. Toen zij vroegen: „Wat moeten wij dan doen?“, zei Johannes tegen hen: „Wie twee stel onderkieren heeft, moet delen met wie niets heeft, en wie voedsel heeft, moet hetzelfde doen.”

Sommige christenen spreken veel over de tienden: tien procent van je inkomen aan de kerk geven. Johannes spreekt hier eigenlijk over het weggeven van vijftig procent. We moeten dit natuurlijk niet zien als een wet die we letterlijk moeten uitvoeren. Het gaat om iets anders: als iemand gebrek heeft, help die persoon dan met wat hij of zij nodig heeft. De kern van het christelijke leven is: liefde voor anderen die in de praktijk wordt gebracht.

Het feit dat we deze vijftig-procentregel van Johannes niet letterlijk als wet hoeven op te vatten, is voor ons geen ontsnappingsroute. De radicale uitdaging blijft staan. Wanneer je iemand ziet die werkelijk iets nodig heeft en je kunt iets doen om te helpen, dan zegt God: help.

Denk aan Johannes 3:16: „Want zo lief heeft God de wereld gehad, dat Hij Zijn eniggeboren Zoon gegeven heeft...” en vergelijk dat met 1 Johannes 3:16: „Hieraan leerden wij de liefde kennen, dat Hij voor ons Zijn leven heeft gegeven. Ook wij behoren dan voor de broeders het leven te geven.”

De manier waarop God Zijn Zoon gegeven heeft, is ons voorbeeld. Op dezelfde manier moeten wij liefde aan anderen tonen: door een levensstijl van zelfopoffering.

De tweede groep waren de tollenaars. Dit waren in feite oplichters. Het Romeinse Rijk kende een systeem dat wij tegenwoordig belastingpacht zouden noemen. Je kon bieden op het recht om in een bepaald gebied belasting te innen en vervolgens betaalde je een vast bedrag aan de overheid. In tegenstelling tot onze tijd werd de belastinginning dus niet door de overheid zelf gedaan, maar door particuliere ondernemers.

En dan begon je als ondernemer belasting te innen, en alles wat je méér binnenhaalde, verdween rechtstreeks in je eigen zak. Voor de overheid was dat gemakkelijk: zij droeg de last en de problemen van de belastinginning over aan commerciële mensen en kreeg zelf een vast bedrag. Maar voor de bevolking was het een enorme last, omdat zij in feite werden beroofd.

„Vorder niets méér dan wat u is voorgeschreven,” zegt Johannes tegen deze mensen. Uw werk mag niet worden gebruikt voor uw eigen gewin, maar moet ten dienste staan van de mensen; dat is de wil van God. Welke positie u ook hebt in het leven, gebruik die ten goede van iedereen!

De derde groep waren enkele soldaten die naar Johannes kwamen. Ook voor hen had Johannes een vergelijkbare boodschap: gebruik je macht niet om het leven van mensen moeilijk te maken, maar dien hen. Deze soldaten waren trouwens meer te vergelijken met de politiemensen van onze tijd.

Een interessante gedachte hierbij is dat de belastingambtenaren en soldaten werkten voor het onderdrukkende Romeinse Rijk dat Israël bezette. Het waren voor het grootste deel Joodse mensen die samenwerkten met de buitenlandse overheersers.

Johannes was geen revolutionair die zei: „Je mag niet voor een slechte regering werken.” Zijn boodschap was: onder welke omstandigheden je je ook bevindt, gebruik altijd je werk ten goede van de mensen.

3. De heiliging van het dagelijks leven

Hoe je je werk doet, is niet minder belangrijk dan de aanbidding in de kerk. De manier waarop je werkt en de manier waarop je mensen dient, moeten een weerspiegeling zijn van onze aanbidding van God in de kerk.

Of beter gezegd: God wil dat wij Hem voortdurend aanbidden, en onze aanbidding in de kerk bepaalt de toon voor de manier waarop wij de rest van ons leven leven. Tijdens het Heilig Avondmaal worden wij verenigd met Jezus Christus, Die Zichzelf aan God en voor de mensen heeft opgeofferd. Daarna gaan wij de wereld in om de Heere lief te hebben en te dienen. Dáár, in de wereld.

Onze liturgie van de Heilige Eucharistie en de woorden van Johannes de Doper heiligen ons dagelijks leven. Alles is belangrijk voor God: hoe we koken, hoe we schilderen, hoe we preken, hoe we boodschappen doen, hoe we onze financiële administratie voeren, hoe we lesgeven, hoe we met de mensen in onze straat spreken, hoe we ons dagelijks leven leiden.

De vraag is niet zozeer wat voor werk we hebben; de vraag is hoe we dat werk voor God doen. Hoe wij al ons werk doen ten bate van anderen. Als we dat goed doen, wordt God in ons leven verheerlijkt.

De mensen die naar Johannes kwamen, waren onder de indruk van zijn levensstijl en van zijn krachtige prediking. En zij vroegen zich af: is dit de verwachte Redder, de Messias? Nee, zegt Johannes, Hij zal veel machtiger zijn dan ik.

En opnieuw gebruikt Johannes geen zoete woorden wanneer hij spreekt over de Verlosser, Jezus Christus. Hij spreekt over een doop met de Heilige Geest en met vuur. Nu kunnen onze Pinksterbroeders en -zusters helemaal enthousiast worden over dit vers, maar laten we voorzichtig zijn.

Ja, er is inderdaad reden voor enthousiasme. Johannes zegt dat de komende Messias ons zal dopen met de Heilige Geest. Dit is een duidelijke verwijzing naar vele beloften in het Oude Testament waarin we zien dat God op een dag Zijn Geest over Zijn volk zal uitstorten. Jezus is Degene Die Zijn volk geestelijke vernieuwing zal geven.

Welnu, dát is precies wat wij nodig hebben!

Maar deze geestelijke vernieuwing gaat niet zonder vuur. Deze doop met de Geest en met vuur heeft ook een aspect van oordeel. Het is onmogelijk dat de Heilige Geest in ons leven werkt zonder dat Hij ook wegbrandt wat verkeerd is en wat moet veranderen.

Johannes belooft ons dus geen lieve, zoete Jezus.

Vers 18 zegt: „Hij verkondigde hun dan ook met veel andere woorden de goede boodschap en spoorde hen aan.”

Goede boodschap? Hij noemde de mensen een addereengebroed, waarschuwde hen voor het oordeel en vertelde degenen die de Messias volgden dat ook zij iets van het oordeel van God zouden ervaren...

Conclusie

Als je met pijn in je maag naar een dokter gaat en hij je vertelt dat er werkelijk iets mis is, maar dat een operatie het probleem kan oplossen, zou je kunnen zeggen: „Nou, dat is slecht nieuws.” Aan de andere kant heeft de dokter je wel een uitweg gewezen. Het is goed nieuws dat hij heeft ontdekt wat het probleem is en dat hij het kan oplossen.

Het christelijk geloof wijst ons op ons probleem en laat ons de weg naar buiten zien. Heel realistisch zegt ons geloof dat er iets mis is met onze menselijke natuur en met ons gedrag.

De wereld zou een volmaakte plaats zijn als wij mensen volmaakt waren. Maar dat zijn we niet.

Er moet verandering komen. Daarom zegt Johannes, als een betrouwbare dokter, dat wij ons moeten bekeren en op die manier moeten gaan leven: door elkaar te dienen.

En wij zullen nooit volmaakt zijn. Daarom is de verandering van ons hart en onze levensstijl een voortdurend proces. Een proces dat ons steeds dichterbij God brengt.

Als God niet om ons gaf, zou Hij ons zonder waarschuwing aan onszelf overlaten. Maar Hij houdt zoveel van ons dat Hij ons met de waarheid pijn durft te doen, zodat wij hoop hebben wanneer wij onze levensstijl veranderen.

Het Woord van God kan pijn doen als een operatie, maar het zet ons op de weg naar herstel. Als wij er tenminste naar handelen.

+ In de Naam van de Vader en van de Zoon en van de Heilige Geest. Amen